

Катерина Данилюк

Науковий керівник – канд. іст. наук, доц. Сидорук Т. В.,
Національний університет “Острозька академія”

РОСІЙСЬКО-ГРУЗИНСЬКА ВІЙНА 2008 Р.: РЕАКЦІЯ СВІТОВОЇ СПІЛЬНОТИ ТА ГЕОПОЛІТИЧНІ НАСЛІДКИ

Російсько-грузинський конфлікт серпня 2008 р. розглядається у контексті загальної геополітичної та геоенергетичної ситуації в Чорноморському регіоні. Доводиться, що причини та наслідки цього конфлікту торкаються інтересів багатьох міжнародних акторів та позначились на ситуації балансу різних геополітичних сил за вплив на пострадянському просторі.

The conflict between Georgia and Russian which took place in August 2008 is analyzed in the context of a global geopolitical and geo-energetical situation in the Black Sea region. The causes and the consequences of this conflict are considered to affect many international actors interests and to have a great influence on balance organization of different geopolitical forces in the post-soviet territory.

Российско-грузинский конфликт августа 2008 г. рассматривается в контексте общей геополитической и геоэнергетической ситуации в Черноморском регионе. Доказывается, что причины и последствия этого конфликта затрагивают интересы многих международных актеров и отразились на ситуации баланса различных геополитических сил за влияние на постсоветском пространстве.

Актуальність дослідження російсько-грузинської війни 2008 р. полягає у безпосередньому впливі цього конфлікту на національну безпеку країн пострадянського простору, а його наслідків – на енергетичну співпрацю у регіоні та розвиток відносин з Європейським Союзом.

Мета цієї статті полягає в аналізі геополітичних наслідків російсько-грузинського конфлікту 2008 р. для політичної ситуації у Чор-

номорсько-Каспійському регіоні, та розкритті позицій третіх сторін щодо кризи серпня 2008 р.

Російсько-грузинська війна 2008 р. серйозно вплинула на політичну ситуацію в Грузії та світі. Конфлікт змусив по-новому оцінити процеси, що відбуваються в регіоні, та підкреслив суттєві тенденції сучасної системи міжнародних відносин. Війна також стала свідченням геополітичних та цивілізаційних суперечностей сучасної епохи та несе в собі довгострокові наслідки не лише для противборчих країн, але і для світової спільноти.

Ставлення до конфлікту провідних гравців міжнародної політики було досить неоднозначним. Безумовно, загальний баланс оцінок міжнародної спільноти в ході війни склався на користь грузинської сторони. Це можна простежити з рішень ООН, яка відхилила пропозицію Росії з відповідною заявою щодо Грузії як агресора. Провідні країни ЄС, наприклад, Франція, Німеччина, Польща засудили військові дії Росії. Грузинська сторона та представники наукових і політичних кіл Заходу у своїх дослідженнях підкреслювали, що на Кавказі мало місце порушення територіальної цілісності держави і, можливо, навіть спроба повалення демократично обраної влади.

Причини війни по-різному оцінюються в дослідженнях, відображаючи геополітичні наміри акторів, що були задіяні. Була створена Міжнародна слідча комісія під керівництвом швейцарського дипломата Х. Тальявіні (“Комісія Тальявіні”), яка працювала під егідою ЄС, зі встановлення фактів та дослідження витоків і ходу конфлікту у Грузії відповідно до міжнародного права (включаючи Гельсінський Заключний акт), гуманітарного права і прав людини. Відповідно до результатів розслідування, представлених у формі доповіді, Грузія розв’язала війну, а Росія на це її спровокувала. Також голова комісії Х. Тальявіні висловила тезу про “непропорційність” використання сили під час конфлікту російською стороною [4].

Згідно з іншою позицією, збройний конфлікт був логічним наслідком низки подій, які йому передували. Так, А.М. Іларіонов, старший науковий співробітник Інституту Катона (США), рішучий критик російського режиму, у своїх працях відстоює концепцію “російської війни проти Грузії”. Він наводить перелік фактів про те, що зі сторони Росії війна готувалась заздалегідь [2]. Тому рішення грузинської сторони про початок військової операції А.М. Іларіонов розглядає як таке, що є цілком виправданим. Слід зазначити, що Х. Тальявіні у своїй доповіді повністю не визнає новаторського дослідження А.М. Іларіонова.

Комісія Парламентської асамблеї Ради Європи (ПАРЄ) висловила думку, що уряди Росії та Грузії несуть рівну відповідальність за

військові дії 2008 р., а також, що обидві сторони не зробили достатніх зусиль, щоб запобігти війні. Саме такі висновки містяться у доповіді глави спецкомісії ПАРЄ Люка ван дер Бранде від 29 вересня 2008 р. Схожу позицію зайняв Міжнародний суд ООН, який закликав Росію та Грузію взяти на себе відповідальність за те, що відбулося і зробити все можливе для усунення наслідків конфлікту.

Геополітичні наслідки російсько-грузинського конфлікту розглядаються дослідниками на різних рівнях. Перш за все, слід зазначити, що визнання Росією незалежності Абхазії та Південної Осетії засвідчило готовність Москви до конфронтації із Заходом. Це визнання фактично означає порушення Гельсінських домовленостей, а також державного суверенітету і територіальної цілісності Грузії зокрема [3].

Російсько-грузинська війна показала, що Росія, використовуючи визнання незалежності Косово державами Заходу, розпочала матеріалізацію власної доктрини щодо повернення статусу одного зі світових лідерів. Росія змогла довести свою військову перевагу, в основі якої чисельна та матеріальна перевага над Грузією. Сумнівно, що Росія повністю погодиться на безперешкодне формування держави, з відмінними від російської політичними моделями та геополітичними орієнтаціями, на колишньому імперському просторі.

Для Грузії наслідки війни виявилися важкими, оскільки призвели до ускладнення перспективи відновлення територіальної цілісності держави. Існувала серйозна загроза усунення режиму М. Саакашвілі, у зв'язку з чим постала необхідність втручання посередників, якими були керівники країн ЄС, зокрема, Франції та ФРН.

Конфлікт також матиме важливі наслідки на пострадянському просторі, адже Росія продемонструвала своє прагнення зайняти стійку позицію у цьому регіоні та обмежити західний вплив у політичній, економічній сферах та сфері безпеки. Росія підтвердила, що може впливати на ситуацію в державах СНД, у той час, як останні не можуть розраховувати на серйозну підтримку з боку Заходу. Військова присутність Росії у західній частині Південного Кавказу визначає нові параметри геополітичної реальності в Чорноморському регіоні [1].

На глобальному рівні російсько-грузинська війна засвідчила геополітичні можливості трьох провідних гравців міжнародної політики – США, Росії та ЄС. Саме тому, глобальні наслідки пов'язані зі зміною співвідношення сил. Війна продемонструвала обмеженість впливу США у Східній Європі. ЄС вдалось добитися серйозного успіху у зміцненні свого впливу, враховуючи його значну роль у

вирішенні конфлікту. Також Європейський Союз намагається відігравати більш активну роль у Чорноморському регіоні, однак небажання йти на конфронтацію з Росією обмежують його дії.

Щодо енергетичного виміру, то війна показала реальність загрози стабільності та безпеки транспортування енергетичної сировини через Грузію та засоби впливу Росії на транспортування цієї сировини через Південний Кавказ.

Отже, можна дійти висновків, що російсько-грузинський конфлікт, насамперед, продемонстрував збільшення можливостей та рішучості Росії щодо забезпечення власних інтересів, а також механізми, які Росія готова застосувати для недопущення євроатлантичної інтеграції пострадянських держав. Події серпня 2008 р. засвідчили використання збройних сил як ефективного інструменту зовнішньої політики. Необхідно відмітити, що події також довели, що боротьба за шляхи енергопостачання з Центральної Азії та Каспійського регіону може вестись не лише в економічній площині, а і у політичній та військовій. Неоднозначність ставлення до конфлікту держав, утримання від формування власної позиції щодо війни вкотре довели неспроможність міжнародного співтовариства втрутитися в конфлікт та ефективно його вирішити. Слід зазначити, що наслідки конфлікту позначились на ситуації балансу різних геополітичних сил у системі міжнародних відносин. Це підтверджується посиленням конкуренції між Росією, США та ЄС за вплив на пострадянському просторі.

Список використаних джерел та літератури:

1. Бебешко О.В. “П’ятиденна війна” на Кавказі 2008 р.: причини та геополітичні наслідки [Текст] / О.В. Бебешко // Український науковий журнал “Освіта регіону”. – 2010. – № 2. – С. 87– 90.

2. Илларионов. А.М. Кто был первым ? [Электронный ресурс] // Live Journal. – 2010. – № 2. – Режим доступа: <http://aillarionov.livejournal.com/70169.html>. – Название с экрана.

3. Шелест Г.В. Російсько-грузинський конфлікт і його наслідки для енергетики та безпеки в Чорноморсько-Каспійському регіоні [Текст] / Г.В. Шелест // Central Asia and the Caucasus. Journal of Social and Political Studies. Sweden . – 2009. – № 4-5. – С. 58 – 59.

4. Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia. Report [Electronic resource] // September. – 2009. – Т. 1. – С. 10 – 21. – Access mode: http://www.ceiig.ch/pdf/IIFMCG_Volume_I.pdf. – Title from the screen.